

Nr 285.

Af herr **Lindhagen**, om *skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder mot bruket af tobak m. m.*

Alkoholen, tobaken och kaffet äro de njutningsmedel, hvilka i vårt land vunnit den största utbredningen och därför också såsom innehållande giftiga ämnen blifva i sina missbruk mest undergräfvande för folkhälsan. Uppmärksamheten har emellertid företrädesvis riktat sig endast mot alkoholens härjningar, dels därför att de äro mera framträdande och dels därför att många bland folkhälsans målsmän, nykterhetsvännerna, söka äfven för egen del ett vederlag i njutningen af tobak och kaffe.

Det kommer en tid, då man skall se på denna sak i hela dess vidd och väga det ena emot det andra. Redan nu borde dock äfven tobakens och kaffets missbrukande tilltvinga sig någon uppmärksamhet i följd af det alltjämt växande bruket och miss bruket af dessa njutningsmedel och de alltmer framträdande skadliga följderna där af.

Det är förvånande att landets medicinalväsende och hälsovårdsmyndigheter icke tagit upp denna stora sak till en allsidig utredning utan låta fortfarande allt gå vind för våg. Dessa frågor måste officiellt börja diskuteras och undersökas och på den vägen till en början genom upplysning i skolorna och föredömen från folkhälsans målsmän leda de upp växande generationerna äfven i dessa punkter in på lyckosammare vägar. De äldre individerna, som förslafvats i sina vanor, kan naturligtvis ej något göras för.

En nedslående och farlig följd af frånvaron af folkupplysning i detta ämne framträder i alla dessa oreflekterade förslag att bygga en afsevärd del af statens ordinarie inkomster på bruket och således också miss bruket af nämnda njutningsmedel. Ju mera folket begagnar dessa saker ju bättre, ty då ökas statsinkomsterna, detta är summan af stats-

Bihang till Riksd. prot. 1911. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 112 Häft. (Nr 285). 1

konsten i detta skattesystem. En sådan tendens framträdde i 1910 års regeringsförslag rörande förhöjd kaffetull, hvarpå jag för min del af förenämnda anledning yrkade afslag (motion 211), samt gör sig ohöljdt gällande i projektet om tobaksmonopol. En dylik skattepolitik är i själfva verket lika förkastlig som att grunda statens ekonomi på släktets degeneration genom spritdrycker. Det påminner, särskildt tobaksmonopolet, ganska mycket om de forna kronobrännerierna.

Någon undersökning af dessa frågor har som sagdt aldrig skett. En totalbild af tillståndet saknas därför. De personliga erfarenheterna och enstaka myndigheters frivilliga initiativ till erinringar i sina berättelser är jämte någon statistik allt material, som finnes. Några slumpvis anträffade data ur denna exempelsamling må nedan lämnas.

Tobaken.

Enligt 1911 års officiella statistik i sammandrag utgjorde förbrukningen per innevånare af tobak (fabrikat af tobak):

1861—1870	8,3	kilogram
1871—1880	11,3	»
1881—1890	11,3	»
1891—1895	12,4	»
1896—1900	13,3	»
1901—1905	14,4	»
1906—1909	14,6	»

Detta visar en fortgående stegring af förbrukningen. Cigarrett-rökningen lärer särskildt ökas i hög grad och hör jämte det s. k. matsnuset till tobakens värsta afvisidor. Värdet af importerad oarbetad och arbetad tobak var år 1909, oberäknadt tull, 8,558,506 kr.

Tobaksbruket är en nedärfd ovana hos det manliga släktet, hvilken icke fyller någon förnuftig uppgift, om än i undantagsfall äfven här förekomma försonande drag såsom fiskarens och sjömannens pipa efter det hårda arbetet mot elementen. Tobaken har ingen nyttig medicinsk egenskap. I stället ödar detta bruk rökarens pengar samt förorenar luften inomhus för honom själf och för andra.

Det värsta är emellertid den degeneration, som insupandet af detta gift måste utöfva på organismen. En uppmärksam iakttagare måste

konstatera, hurusom bruket af nikotin angriper nervsystemet samt under skenet af ett rogifvande medel i själfva verket varaktigt försvagar energien i människokroppens olika funktioner. Den försvagar långsamt kanske men säkert tankeskärpan, handlingskraften och sannolikt äfven rättskänslan. Att ett öfvermått af rökning snabbt bryter alldeles ned en människa, har man dagligen exempel på.

Svårast angriper giftet naturligtvis ungdomen. Ohyggligt är det att skåda blicken hos en rökande gosse. Det lyser fram något af oansvarighet och brottsling på samma gång, en skygg, irrande, hållningslös blick. Tobaken är ju också enligt all erfarenhet inkörsporten för ungdomen till spriten och sedan kommer i släptåg åtskilligt annat.

Spår till ett uppvaknande på detta område förefinnes. En liten förening »bort med tobaken» existerar i Stockholm. Frälsningsarmén har på sitt program ett kraftigt bortarbetande af tobaksbruket och likaså, enligt hvad jag vill minnas, ett ungdomsförbund. Enligt en tidningsnotis skulle logen Starkhet i Ängelholm nyligen uttalat sig för att alla godtemplare skulle afstå från tobak, i hvilken form den än förekommer. Enligt sammandraget af länsstyrelsernas berättelser för åren 1901—1905 yttrar länsstyrelsen i Västerbottens län, att förbrukningen af tobak ökats i orten och i kustlandet hade rökning af cigarretter tagit ett sådant omfång, att tobaksbruket i synnerhet för ungdomen syntes innebära en verklig fara.

Åtskilliga af provinsialläkarna fästa i sina rapporter allt oftare äfven uppmärksamheten på tobaksmissbruket, som florerar på många orter i en oroväckande omfattning. Bland rapporterna må citeras följande, som torde vara belysande nog: »Ett njutningsmedel, som på senare tider i oroväckande grad börjat konsumeras bland ungdomen och synes sätta allvarsamma spår af sin giftverkan, särskildt på hjärtmuskeln, är tobaken, i synnerhet i form af cigarrettrökning med inandning. Det är häpnadsväckande hvilka summor, som här vid lag omsättas, vittnande om det skadliga brukets utbredning icke blott bland yngre och äldre ungdom, utan t. o. m. minderåriga. Det har vid undersökning visat sig, att 15- till 18-åringar konsumera en till två cigarrettaskar om dagen, motsvarande en veckoafgift af ända till 3 kronor. Då man finner, att det särskildt är industriungdom, som är hemfallen under oseden, och besinnar, att förbrukningen sålunda måste vara förlagd till fritiden — hvilket också en blick på gatulifvet bekräftar — är det alltså fråga om ett stormande våld på hälsa och lifskraft, närmast den enskilde individens, men sammanfattningsvis naturligtvis därmed också en betydlig del af hela folkets.»

Skadligheten särskildt af ungdomens tobaksbruk har fått ett erkännande i stadgar för rikets allmänna läroverk samt — efter ett segerrikt motstånd från herrar rökare inom Riksdagen åren 1899 och 1904 — omsider år 1906 i en riksdagsskrivelse af öfvervägande af lagstiftningsåtgärder till hämmande af minderårigas tobaksbruk.

Till och med bland läkare, hvilka under sina första studier införas i tobaksbruket såsom ett oumbärligt hjälpmedel, uttalas alltmer förkastelsesdomar öfver tobaken. Här blott några exempel hämtade ur Hälsovännen:

»Och hvad är det folk röker? Jo, säger en författare i denna fråga, 'kandas, cigarrer och cigarretter bestå utom af tobaksplantans blad af mycket annat, såsom stärkelse, gummi, melass, rabarberblad, koksalt, alun, kalk, salpeter, torf, pappersmassa, klöfverblad och kålblad m. m., dränkta i pipolja. Särskildt är papperet i cigarretterna förorenadt med klor, arsenik och andra gifter och tobaken stundom blandad med opium'. Hvad blir det af alla cigarr- och cigarrettsstumpar, som kastas bort bland gatans smuts, gödsel och allehanda baciller? Jo, dessa stumpar, som varit tuggade af maskätna tänder och som blifvit slickade af såriga läppar och tungor med lungsots-, difteri- och syfilis-mikrober, dessa oaptitliga och hälsofarliga stumpar uppsamlas af personer, som hafva detta till sitt lefvebröd, och säljas sedan till tobakshandlare, som mala denna rapakalja till snus eller göra cigarretter däraf! Är det inte både fint och gentilt att röka sådan tuggad smörja? Smaklig måltid!»

Dr Hj. Selldén.

»En nikotinförgiftad människas tillstånd är förfärligt. För mig står det alldeles klart, att vi måste genomföra en hygienisk reform och bekämpa tobaksbruket. Vi måste rycka upp det med roten. Vi måste ha lagar, som förbjuda särskildt ungdom under 16 år att röka cigarretter. Cigarrettrökning är den farligaste formen af tobaksbruk som finns och tyvärr den vanligaste. Om ni gifver akt, skall ni finna, att det på Stockholms gator vimlar af småpysar på 10 år och ännu yngre, som gå med cigarretter. Det kommer in en liten pys på 6 år i en butik — han räcker knappt upp till disken — och säger: 'Jag ska be att få en cigarrett', och så lägger han fram 3 öre.»

Dr H. Berg.

»Snusning medför katarr i näsan, nedsättning af luktförmimmelserna, svalg- och magkatarrar. Ja, man har exempel på personer, som snusat ihjäl sig genom nikotinförgiftning. Man har exempel på plötslig död, på rubbningar i matsmältningen och blodcirkulationen, på sinnesrubbning, viljesvaghet o. s. v.»

Dr P. Silfverskiöld.

»Människor hafva verkligen rökt ihjäl sig med tobak, dock utan afsikt att begå själfmord. På grund af vadhållning rökte en man 17 pipor tobak efter hvarandra utan uppehåll ur en kort öppen snugga — och dog efter en stund.»

Prof. C. G. Santesson.

»Nikotinets inflytande på hjärnan kan gå till verklig sinnesrubbing, och det lider icke något tvifvel, att den stora och alljämt stigande frekvensen af kroniska sinnessjukdomar till hufvudsaklig del orsakas af det alltmer tilltagande bruket af tobak, helst då denna användes till tuggning, hvarigenom det i vattnet lösliga nikotinet lätt och fullständigt upptages af saliven.»

Prof. N. J. Kjellberg.

»Tobaksbruket åstadkommer minnesslöhet, blindhet, vansinne, och idiotism hos afkomman.»

Dr Gibbons.

»Jag har sett förlamande sinnessjukdomar mera allmänt, ju starkare den rökta tobaken varit.»

Dr Jolly.

»Det finns talrika exempel på personer, som dött efter att i form af lavemang ha fått en mer eller mindre koncentrerad dekokt på tobak.»

Dr E. Lorang.

Det vore särdeles intressant att veta, huruvida instoppandet af tobak i näsa och mun och insupande af ångorna efter bränd tobak i inälfvorna blifvit ett särmärke för det manliga släktet af tradition bara, möjligen stödd af den i naturen nedlagda benägenheten att genom yttre åthäfvor ådagalägga sin manhaftighet, eller om denna manliga vana äfven har någon djupare grund och hvari denna grund består.

Länge kommer det säkerligen att dröja, innan den rökande vetenskapen skall gå till rätta med sig själf. Ljuset måste nog äfven här liksom skett i fråga om spritdryckerna komma från de djupa ledens själfbevarelsedrift.

Kaffet.

Enligt 1911 års officiella statistik i sammandrag utgjorde förbrukningen per innevånare af kaffe:

1861—1870	17,3	hektogram
1871—1880	23,3	”
1881—1890	30,4	”
1891—1895	34,5	”
1896—1900	48,1	”
1901—1905	55,9	”
1906—1909	64,9	”

I 1911 års Almanack för alla förekommer en uppgift meddelad från statistiska centralbyråns chef utvisande att kaffeförbrukningen per innevånare utgjorde 1851—1860 15,1 hektogram samt att *Sverige numera står högst bland alla europeiska länder* i fråga om myckenheten kaffeförbrukning. Närmast kommer Nederländerna med åren 1905—1908 64,3 hektogram. Åren 1901—1905 stod Nederländerna ännu först och var då kaffeförbrukning per innevånare i:

Nederländerna	64,6	hektogram
Sverige	55,9	”
Norge	53,2	”
Belgien	51,2	”
Danmark	42,9	”
Finland	39,5	”
Tyska riket	30,1	”
Schweiz	29,4	”
Frankrike	22,9	”
Österrike—Ungern	9,8	”
Grekland	6,5	”
Spanien	5,4	”
Italien	5,3	”
Portugal	5,1	”
Rumänien	3,3	”
Bulgarien	3,3	”
Storbritannien och Irland	3,2	”
Serbien	3,0	”
Ryssland	0,8	”

Enligt förenämnda officiella statistik importerades år 1909 41,757,826 kilogram kaffe till ett värde, oberäknadt tull, af 33,310,110 kronor. Härei ingår således ej de inom landet tillverkade kaffesurrogaten, i den mån de innehålla annat än kaffe.

Någon undersökning af kaffets skadliga verkningar har som sagdt aldrig ägt rum. Men den våldsamt stigande kaffeförbrukningen och Sveriges höga rangställning på denna punkt tala i och för sig ett tydligt språk. Den dagliga erfarenheten och upprepade berättelser från olika orter bära ett talande vittnesbörd. Det synes arta sig till, mångestädes åtminstone, att kaffet kan komma att särskildt för kvinnosläktet och äfven barnen blifva till enahanda skada, som spritdryckerna för männen. Genom att förtärande af kaffe göres till den grundläggande och hufvudsakliga dieten och en sådan matordning tillika blir loflig folksed och ej såsom vid spritmissbruket en dock klandrad ovana hos vissa individer, framkallas degenerationssymtom visserligen icke så

brutala, som spritdryckernas följder, men i längden kanske lika nedbrytande. I händelse, såsom man påstår, en dylik dagordning för dieten är en väsentligen bidragande orsak till aftagande förmåga hos kvinnorna att amma sina barn, svåra magkatarrer, bleksot, tändernas bortfallande o. s. v., kan man förstå, att det äfven här gäller något, som tål att tänka på.

I sammandraget af länsstyrelsernas femårsberättelser 1901—1905 yttras följande:

»Den successiva ökning af kaffekonsuntionen, som förut meddelade siffror ådagalagt, är icke utan sina betänkliga sidor. Missbruk af kaffe, såtillvida som denna dryck dagligen konsumeras i skadlig mängd och alltför mycket får ersätta de närande födoämnen, förekommer hos allmogen i stora delar af vårt land och i fattiga hem litet hvarstades. Från Uppsala län berättas, att bruket af kaffe under senare år i hög grad tilltagit, synnerligast bland kvinnorna på landsbygden. Inom flera delar af Älfsborgs län uppgifves kaffe användas i öfverflöd, så att svaghet och sjuklighet ofta nog blir följden. I Västerbottens län är, enligt länsstyrelsen, kaffedrickningen särskildt i Lappmarken otrolig, i det att kaffe regelbundet förtäres vid alla måltider, ofta med 3 å 4 koppar vid hvarje.»

Enligt utsago till mig från en lasarettsläkare i landsorten hade på grund af hans rika erfarenhet kaffemissbruk bland traktens befolkning framkallat stor sjuklighet och där säkerligen anställt vida svårare härjningar än spritdryckerna.

I de årliga rapporter, som från provinsialläkare insändas till medicinalstyrelsen, läres kaffet allt oftare komma på tal. Enligt en nyligen synlig tidningsnotis skildras innehållet i de senaste rapporterna på följande sätt:

»Enstämmigt konstateras att dryckenskapen glädjande nog synes vara i aftagande. Men, heter det, allvarsamt är ett annat skadligt missbruk: omåttlig kaffedrickning.

Provinsialläkarna framhålla också med stor samstämmighet, att kaffedrickandet nått en mycket betänklig utbredning, som icke är utan fara för vårt folk. »Omåttligt bruk af kaffe befinner särdeles ofta vara orsak till nervösa och gastriska rubbningar och alstrar hos barnen allmän svaghet och blodbrist. I otaliga fall få barnen, då hungern faller på, en kopp dåligt kaffe och i lyckligaste fall en brödbit eller smörgås därtill, ty det är så lättvindigt att taga till och så är matlusten borta, då de ordentliga måltiderna skola intagas och äfven i dessa ingår ej sällan kaffe. Vid den årliga undersökning af de folkskolans barn, som skola börja i småskolan och äro uppflyttade i skolans andra klass, visa också barnen en ovanligt hög procent allmän klenhet eller undernäring.»

En annan läkare yttrar: »Kaffet uttränger den ordentligt lagade födan och mjölken och undergräfvor således ej endast direkt — genom sin giftverkan — utan äfven indirekt genom den undernäring, som blir en följd af ett oförnuftigt kaffebruk,

befolkningens hälsa. Särskildt för barnen, som vänjas därvid från spädate ålder, spelar det en ödesdiger roll och grundlägger hos dem sjuklighet, t. ex. blodbrist, dålig tandutveckling, magsjukdomar och nervositet. Man kan därför numera betrakta kaffemissbruket som ett samhällsöndt, mot hvilket alla förutseende människor borde resa sig».

Då kaffet sålunda allmänt anses som en betydande fara för befolkningens hälsa, påyrkas i flertalet rapporter kraftiga åtgärder för bekämpandet af detta missbruk».

Beträffande förhållandet i städerna särskildt med hänsyn till kaffemissbruk bland barnen lämnar skolläkaren i Hälsingborg, doktor Hegardt, i sin berättelse för 1910, hvaraf särtryck utdelats bland skolbarnen, i hufvudsak följande skildring:

»Mer och mer har jag under mitt arbete bland folkskolans barn kommit till öfvertygelse om, att det inom våra arbetarefamiljer råder ett missförhållande, som enligt min åsikt i fråga om de talrika fallen af allmän svaghet och blodbrist spelar den kanske väsentligaste rollen, nämligen kaffemissbruket bland barn. Jag har vid mina undersökningar af folkskolans barn mycket ofta anledning att varna därför och gör det äfven ständigt med allvar. En särskild anledning att nu här ingå på detta ämne har jag fått genom den uppmaning, som från lärarinnehåll ställts till mig att med några ord i min berättelse framhålla faran af detta missbruk, en uppmaning, som jag så mycket hellre vill tillmötesgå, som orsaken till, att den framkommit nu, är att 'Sverges Lärares Nykterhetsförbund' på sitt program upptagit frågan: Hvad kan och bör göras för att motverka kaffemissbruk bland barnen? Frågan är enligt min mening af så stor och genomgripande betydelse för hälsotillståndet bland våra folkskolebarn, att hvar och en, som äger någon kännedom om huru mycket, som brister härutinnan, med glädje måste hälsa, att densamma från detta håll upptagits till allvarlig behandling; och det skulle för mig vara en stor tillfredsställelse, om jag kunde hoppas att i min ringa mån hafva förmått bidraga till utrotandet af detta fördärflika missbruk.

Kaffet äger, som allmänt känt är, upplifvande egenskaper; den i detsamma förefintliga beståndsdel, som härvid är den verksamma är koffeinet. Det tillhör en grupp af ämnen, som kallas alkaloider, och hvilka alla äro utmärkta för mer eller mindre giftiga egenskaper. Kaffets verkan att framkalla en känsla af välbefinnande och ökad arbetsförmåga beror på koffeinets inverkan på centrala nervsystemet (hjärna och ryggmärg); det åstadkommer nämligen en ökad retbarhet hos detsamma. Denna upplifvande verkan är dock snart öfvergående och efterföljes af ett tillstånd af slapphet, alldeles, ehuru i mindre framträdande grad, som förhållandet är vid förärandet af sprithaltiga drycker.

Det är nog sant, att, måttligt användt, är kaffet för en vuxen person icke så farligt. Men dels äro inom en stor del af de familjer, hvarom här är fråga, bruket af kaffe icke måttligt, dels ställer sig förhållandet helt annorlunda, när det gäller barn, hvilkas nervsystem på ett helt annat och mera intensivt sätt reagerar för äfven obetydliga retmedel. Ett dag efter dag försiggående upprepadt tillförande i den retbara barnaorganismen af ett dylikt retmedel måste, såsom hvar och en lätt kan inse, slutligen föra till ett stadigvarande tillstånd af hjärtklappning och allmän oro; och tyvärr är det i så mångt arbetarehem, att kaffet utgör rent af en hufvud-

beståndsdel af de flesta måltider. Verkan på barnens nervsystem uteblir icke heller. »Man bör besinna», säger doktor Silfversköld, »att barnhjärnan är synnerligen retbar, och att detta organ sålunda bör så mycket som möjligt skonas från alla retmedel. Hvad som hos äldre åstadkommer lindrig verkan, gör på barnets nervsystem djupt och långvarigt intryck.»

Kaffemissbruket bland barn åstadkommer emellertid mycket ondt icke blott genom dessa i korthet framställda direkt till följd af giftverkan framkallade rubbningar inom organismen. Den indirekta skada, som det förorsakar, är lika stor, ja, kanske större. Jag har ofvan omnämnt kaffemissbruket bland barn i samband med det allmänna svaghetstillstånd, som vid undersökningarna så ofta påträffas bland barnen. Hos ett barn, som om morgonen, innan det går till skolan, eller om midnatten, när det hungrigt kommer därifrån, får kaffe, något, som förekommer oftare, än man tror, dämpas visserligen hungerskänslan, men utan att barnet erhåller verklig näring. Det myckna kaffedrickandet med förtärande af smörgåsar därtill, som för mångt barn i de fattigare hemmen utgör hufvudnäringen, är med all säkerhet den viktigaste orsaken till den bland barnen så vanliga magkatarren. Ett barn, hvars matsmältning blifvit förstörd härigenom, förlorar till slut smaken för ordentlig föda, och följderna deraf blir trötthet, olust, retlighet samt oförmåga att på ett tillfredsställande sätt fullgöra skolarbetet, med ett ord: vi få bilden af ett undernärt barn, en sorglig bild, som tyvärr ofta påträffas bland våra folkskolebarn. Ett dylikt barn utvecklas otillfredsställande såväl i kroppsligt som andligt afseende, och mången får sedermera hela lifvet igenom plikta för hvad som under uppväxt- och utvecklings-tiden syndats i detta afseende. Dessa följder af kaffemissbruket bland barn äro så mycket mera att framhålla, som de lika mycket göra sig gällande, om i stället för kaffe användes något af de många surrogat därför, som numera förekomma i handeln och lifligt rekommenderas med ett ensidigt framhållande af koffeinets frånvaro, utan tanke på att det icke endast är halten deraf, som gör kaffemissbruket bland barn så fördärfligt, ty äfven vid missbruk af dessa surrogat bli barnen undernärda och förlora smaken för verkliga närande föda. Detta bör man hafva i minnet vid arbetet för att utrota kaffemissbruket bland barn, så att man icke blott söker motarbeta kaffets användande till barnets dagliga föda utan äfven framhåller, hvad i stället bör gifvas åt detsamma, så att det får en på samma gång billig som god och närande föda.

Hvad kan och bör nu göras för att motarbeta ett missbruk, som medför så fördärfliga verkningar? Att här söka uppgöra någon fullständig plan för ett dylikt arbete är naturligtvis omöjligt. Blott det vill jag framhålla, att det torde vara tämligen lönlöst att söka inverka på det äldre släktet, hos hvilket kaffemissbruket blifvit en så inrotad ovana och okunnigheten om kroppens rätta vård så i ena som andra hänseendet är så stor, att den icke torde lyckas att öfvertyga mången om nödvändigheten att åtminstone skona barnen för missbruk. Man måste vända sig till en yngre generation, särskildt de yngre mödrarna, men framförallt bör arbetets tyngdpunkt förläggas till det uppväxande släktet. Barnen måste i skolorna få undervisning i näringsfysiologiens enklaste lagar, få kunskap om hvad som gagnar och skadar organismen; och denna undervisning borde börja redan på ett tidigt stadium. Mycket skulle säkerligen för kommande släkten kunna vinnas i hälsovårdshänseende genom ett intresserad samarbete i denna riktning mellan lärare (lärarynnor) och skol-läkare.»

Det är emellertid som sagdt icke blott bland barn, utan likafullt bland den vuxna befolkningen, särskildt kvinnorna, som följderna af kaffemissbruket härja i vidsträckta delar af landet. Det är möjligt, att det lättare skall lyckas att sätta vetenskapen och läkarekåren i gång mot detta onda än mot tobaken, då på detta område deras egna vanor mindre stå på spel. Men det blir nog äfven här den folkliga självbevarelsedriften, som främst får taga hand om saken, om det skall blifva något af.

De folkliga organisationer, som närmast synas lämpa sig för att upptaga striden äfven mot *tobaken* och *kaffet*, äro nykterhetsorganisationerna, hvilka ju i ett annat hufvudsakligt afseende kämpa just för folkhälsan. Det kommer visserligen nog att sitta hårdt åt på många håll, där ett ofta rent af lystet rökande och äfven kaffedrickande säkerligen utgör ett slags vederlag i stimulering i stället för spritdrycker. Men man måste dock böja sig till sist för egna principer.

Vidare synas lärarekårer, ungdomsförbund, samt åtskilliga andra humanitära sammanslutningar erbjuda möjligheter för att upptaga äfven dessa frågor i sin undervisning och propaganda.

Emellertid måste också de offentliga myndigheterna lämna sitt bidrag för att belysa och vägleda i denna försummade sida af striden för folkhälsan. Särskildt måste ett upplysningsarbete bedrifvas i skolorna. Och hemställer jag därför:

att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära:

1:o) en undersökning af *tobaksbrukets skadliga följder för folkhälsan* samt vidtagande af de åtgärder, som från det allmännas sida kunna ifrågasättas för att stödja ett sträfvande att bortarbета detta bruk;

2:o) en undersökning af *kaffemissbrukets skadliga följder för folkhälsan* samt vidtagande af de åtgärder som från det allmännas sida kunna ifrågasättas för att stödja ett sträfvande att motarbета detta missbruk.

Stockholm den 6 februari 1911.

Carl Lindhagen.